

Autors: Joaquim Aloy i Bosch, Jordi Basiana i Obradors i Pere Gasol i Pujol. Col·laborador: Ramon Fons i Vilardell

1 LA CONFISCACIÓ DE CAN CRUSELLES A ARTÉS

Document, datat l'agost del 1937 i signat per l'alcalde i els consellers de l'Ajuntament d'Artés, en què es manifesta que la casa-torre de can Cruselles, confiscada des de feia més d'un any, es destinarà a museu local, jardí i espai públic. Moltes de les confiscacions del temps de guerra es justificaven per l'abandó de la propietat per part dels seus amos: molts, considerats d'ideologia dretana i contrarevolucionària, havien hagut de fugir per por de represàlies.

1
1. Alcalde i Consellers de l'Ajuntament de la vila d'Artés que sotsignen, manifesten, que:
MARIA CRUSELLES PAURA, propietària de la casa-torre coneguda per "CAN CRUSELLES" d'aquesta vila i del jardí anexo a la mateixa, considerada com element destacat de dretes, havent abandonat les esmentades casa-torre i jardí, el Comitè Antifeixista local, s'incasutà d'ells, incautació que pasà després a l'Ajuntament en setembre de 1936, destinant la Corporació la casa-torre a Museu local i el jardí, a Parc Municipal Públic.

Artés el 25 d'agost de 1937

Joan Costa
Sebastià Cruz
Lluís Agramunt

PRESIDENT

Els que subscriuen, JOAN ROVIRÓ VILAPLANA I TERESA PUJOL LLIBES, en representació de PRO INFANCIA OBRERA, associació domiciliada a Manresa, carrer Plaça de l'Om, núm 6, acudeixen a aquesta Comissió de Responsabilitats i exposen:

Que havent-se incautat del pis primer de la finca núm 6 de la Plaça de l'Om, d'aquesta ciutat, en nom i representació de l'entitat que representem degudament autoritzats, pis primer que era propietat, com tota la finca, de JOAN GALLIFA, element manifesta i declarament facciós, segons acord el Comitè Antifeixista de la Comarca, es declaren part interessada en l'apropiació definitiva de la finca esmentada en allò que es refereix al pis primer, despatx d'administració de Joan Gallifa, així com del mobiliari existent, conjuntament amb l'automobil B. 32.664, marca Rugby.

Aquesta finca, mobiliari i automòbil van ésser incautats legalment segons nota que obre en poder nostre, el mes d'agost del 1936, per tal de destinari-los al servei de la institució i assistència social a infants orfes de guerra d'acord amb les regles que tenim establertes.

Actualment el pis i mobiliari serveix per oficines de la nostra institució que manté una residència permanent d'infants refugiats de les zones de guerra i l'automobil presta el servei de proveïment a la dita residència llunyada del centre i nucli principal de la ciutat, una vuit quilòmetres.

Per tot això exposat,

A la Comissió, demanem que vulguen tenir per presentada aquesta instància en temps i forma i previ els tràmits corresponents, acordem la inscripció definitiva del pis primer de la finca, núm 6, de la Plaça de l'Om, de Manresa, i de l'automobil matrícula B. 32.64, a favor de PRO INFANCIA OBRERA que representem.

Així ho esperem i demanem a aquesta Comissió

PRESIDENT DE LA COMISSIÓ DE RESPONSABILITAT S. BARCELONA

2 LES PROPIETATS DE JOAN GALLIFA, CONFISCADES. Aquest document localitzat a l'Arxiu de Salamanca, datat el setembre del 1937, és un escrit de l'associació Pro Infància Obrera en què demana la legalització de la confiscació que s'havia fet de la finca propietat de Joan Gallifa a la Plana de l'Om, al centre de Manresa, així com del seu mobiliari i automòbil, per tal de destinari-los tot plegat a "l'assistència social a infants orfes de guerra". L'associació La Llar de l'Infant, de Pro Infància Obrera, s'havia creat a Manresa el setembre del 1936 per tal d'acollir els fills dels milicians del Bages que lluitaven al front i dels que hi havien mort. A la pràctica, però, realitzà sobretot una tasca d'ajut als refugiats de guerra que arribaven al Bages procedents de diversos punts d'Espanya. La llar estava situada al poble de Rajadell, en els terrenys de la masia la Noguera (actualment Can Pressegué), coneguda també amb el nom de torre d'en Gallifa. Aquesta finca havia estat confiscada també al mateix Joan Gallifa, un dels industrials més importants de la comarca, i en un altre document se'n formalitzava la legalització.

PAPERS DE LA REPÚBLICA EN TEMPS DE GUERRA (1936-1939)

Confiscacions i col·lectivitzacions

Com a conseqüència dels fets revolucionaris del 19 de juliol del 1936, les confiscacions es prodigaren arreu de Catalunya, sota la pressió de sindicats i forces d'esquerra, i afectaren sobretot les institucions religioses, els centres polítics dretans i els seus respectius mitjans de comunicació. En aquesta conjuntura, les autoritats republicanes hagueren de legalitzar aquesta situació de fet, mitjançant un decret de la Generalitat del 12 de gener del 1937.

En aquelles circumstàncies abundaren també les confiscacions de les propietats de les persones considerades desafectes al règim republicà "i a la revolució".

En el desgavell de les primeres setmanes de guerra hi hagué moltes confiscacions imposades de manera abusiva: es donaren casos de milicians que, actuant sovint pel seu compte, s'apropriaren, mitjançant coacció, béns d'altres persones, simplement *requisant-los* per no tornar-los mai més. A mesura que aquesta situació s'anà més o menys normalitzant i les autoritats republicanes recuperaren el control, alguns dels afectats denunciaren aquests fets al Consell Municipal, el qual procurà solucionar els casos que no eren irreversibles.

El fracàs de la insurrecció militar a Catalunya va provocar, com hem vist, un buit de poder que va afavorir l'aplicació espontània de mètodes revolucionaris en el camp econòmic i social. Quan, després d'uns dies de vaga general, els obrers catalans van tornar a la feina, es van trobar

que molts empresaris, gerents i càrrecs directius de les indústries havien hagut de fugir o amagar-se per por de represàlies, en un context d'assassinats i desordres públics. I els que quedaven estaven disposats a qualsevol concessió davant les exigències dels sindicats, que —amb un predomini clar de la CNT— veien que havia arribat el moment pel qual havien lluitat tant temps: dur a terme la transformació revolucionària de la societat, que havia de ser igualitària i sense privilegis de classe.

A més, la necessitat de posar en marxa una altra vegada la producció també va afavorir que els obrers es fessin càrrec de les empreses; així s'iniciava el procés conegut amb el nom de col·lectivitzacions: la propietat de l'empresa passava a mans dels treballadors (és a dir, de la col·lectivitat), que la dirigien amb mètodes d'autogestió.

A l'hora de valorar l'eficàcia de les col·lectivitzacions cal recordar que van sorgir espontàniament, des de les bases sindicals (sobretot de les de la CNT, majoritària dins el proletariat català), sense esperar, en moltes ocasions, les directrius dels òrgans superiors del sindicat. Per aquest motiu, a banda de la desorganització inicial, hi va haver diferències en els procediments segons les empreses o sectors, i va faltar, en general, una planificació a llarg termini. També és cert que les circumstàncies cada cop més difícils de la guerra van dificultar el desenvolupament d'aquest intent revolucionari de transformació social, que la victòria franquista va liquidar totalment.

Quan els sants desaparegueren dels pobles i els carrers

Un dels efectes dels fets revolucionaris i de l'onada anticlerical que es produí durant la guerra civil fou el canvi de noms de ciutats, viles i carrers que tenien a veure d'alguna manera amb la religió o amb la monarquia.

A continuació, reproduïm una mostra dels canvis que es feren en les denominacions de diversos municipis catalans i en el nomenclàtor manresà durant el període 1936-1939.

COM ES DEIEN ALGUNS MUNICIPIS DURANT LA GUERRA

NOM ANTERIOR	NOU NOM
Molins de Rei	Molins de Llobregat
Monistrol de Calders	Monistrol de Bages
Els Prats de Rei	Els Prats d'Anoia
Sant Adrià de Besòs	El Pla de Besòs
Sant Andreu de la Barca	Aiguestoses de Llobregat
Sant Boi de Llobregat	Vilaboí
Sant Boi de Lluçanès	Aurora de Lluçanès
Sant Carles de la Ràpita	La Ràpita dels Alfacs
Sant Celoni	Baix Montseny
Sant Climent de Llobregat	El Cirerer de Llobregat
Sant Cugat del Vallès	Pins del Vallès
Sant Feliu de Codines	Codines del Vallès
Sant Feliu Sasserra	Sasserra de Bages
Sant Fost de Campsentelles	Alba del Vallès
Sant Fruitós de Bages	Riudor de Bages
Sant Hilari Sacalm	Fonts de Sacalm
Sant Jaume de Frontanyà	Frontanyà de Roca
Sant Joan de Vilatorrada	Vilatorrada de Cardener
Sant Joan Despí	El Pi de Llobregat
Sant Martí de Sesgueioles	Sesgueioles
Sant Martí de Tous	Tous d'Anoia
Sant Mateu de Bages	Bages d'en Selves
Sant Pere de Ribes	Ribes del Penedès
Sant Pere de Torelló	Bellserrat
Sant Pere de Vilamajor	La Força
Sant Pere Sallavinera	Sallavinera d'Anoia
Sant Quinti de Mediona	Aiguës bones
Sant Salvador de Guardiola	Guardiola de Bages
Sant Vicenç de Castellet	Castellet de Llobregat
Sant Vicenç dels Horts	Horts de Llobregat
Santa Coloma de Cervelló	Pinedes de Llobregat
Santa Coloma de Gramenet	Gramenet de Besòs
Santa Cristina d'Aro	Riudaura d'Aro
Santa Margarida de Montbui	Aiguës bones de Montbui
Santa Maria de Merlès	Merlès
Santa Maria d'Oló	Oló
Santa Susanna	Montagut de Mar
Santpedor	Graner de Bages

PROPER CAPÍTOL:

Les indústries de guerra manresanes. Durant el conflicte bèl·lic diverses fàbriques i tallers de Manresa van ser reconvertis en indústries de guerra i van passar a produir material militar de diferents tipus. Veurem alguns documents, arxivats a Salamanca, que en parlen.

EL REVOLUCIONARI NOMENCLÀTOR DE MANRESA

Aquests són els canvis de noms de carrers que es feren durant el temps de la guerra a Manresa:

NOM ANTERIOR	NOM NOU	EXPLICACIÓ NOU NOM
Arcs de Santa Llúcia	Arcs	
Baixada del Carme	Fraternitat	
Baixada del Pòpul	Baixada del Poble	
Beat Pagès	Tortosa i Cabrera	
Bisbe	Pau	
Canonge Montanyà	Campalans	Rafael Campalans. Fundador de la Unió Socialista de Catalunya
Canonge Mulet	Peius Gener	Pensador, periodista i polític català
Caputxins	Ascaso	Francesc Ascaso. Fundador de la FAI, mort el 19 de juliol del 1936
Cardenal Lluch	Colldeforns	Amadeu Colldeforns. Membre d'Estat Català, mort el 19 de juliol del 1936
Carme	6 d'Octubre	6 d'octubre del 1934. Data de proclamació de l'Estat Català per part de Lluís Companys
Carretera de Vic	Avinguda de Bonaventura Durruti	Líder anarquista, mort el novembre del 1936 defensant Madrid
Cova	Nakens	José Nakens. Republicà anticlerical
Llum	Compte	Jaume Compte. Dirigent d'Estat Català. Partit Proletari, mort durant els fets del 6 d'Octubre del 1934
Muralla de Sant Domènec	Joan Selves i Carner	Alcalde de Manresa i conseller de Governació de la Generalitat
Muralla de Sant Francesc	Layret	Francesc Layret. Advocat laboralista, assassinat el 1930
Nou de Santa Clara	Aragó	
Passeig de Pere III	Passeig de Manuel Ruiz Cintas	Treballador de la Pirelli mort al front de guerra
Plaça d'en Creus	Apel·les Mestres	Dibuixant, músic i escriptor català
Plaça de l'Om	Plaça del Combatent	En honor dels soldats de la República
Plaça de Sant Ignasi	19 de juliol	Data del fracàs de la sublevació militar a Catalunya, el 1936
Plaça de Valldaura	Plaça de Mèxic	País que ajudà desinteressadament a la República
Plaça dels Infants	Francesc Arín (del març del 1937 al novembre del 1938)	Francesc Arín era membre del Partit Sindicalista
	Heroiques Brigades Internacionals (a partir del novembre del 1938)	Les Brigades Internacionals eren unitats militars formades per voluntaris estrangers que lluitaren al costat de la República
Predicadors	Progrés	
Prolongació del carrer de Guimerà	Avinguda Konsomol	Nom d'un vaixell rus que transportava queviures i armament per als republicans i fou enfonsat pels franquistes
Sabateria	Carlota de Mena	Actriu tortosina que morí l'any 1902 en una representació al Teatre Conservatori de Manresa
Saclosa	Roldán Cortada Dolcet	Obrer manresà. Sindicalista de la UGT. Assassinat poc abans dels Fets de Maig del 1937
Sant Andreu	Casas Sala	Francesc Casas Sala. Polític manresà. Diputat d'Esquerra Republicana per Castelló. Afusellat per la Guàrdia Civil durant la guerra
Sant Bartomeu	Mallorca	
Sant Benet	Bello y Trompeta	Lluís Bello y Trompeta. Periodista i diputat madrileny que defensà amb gran fermesa l'Estatut de Catalunya
Sant Francesc	Salmerón	Nicolás Salmerón. Presidí durant un breu temps la primera República espanyola (1873)
Sant Fructuós	Sunyol i Garriga	Josep Sunyol i Garriga. Diputat d'ERC al Congrés. President del Barça. Afusellat el 1936 en zona franquista
Sant Joan d'en Coll	Alfères Cabré	Aviador republicà mort al Front d'Aragó
Sant Josep	Catalunya	
Sant Llorenç de Brindisi	Marx	Filòsof, polític i economista alemany (1818-1883), s'implicà en el moviment obrer de la seva època i elaborà, a través d'obres com "El Capital", les bases teòriques (socialisme o marxisme) del que havia de ser, segons ell, la revolució proletària
Sant Marc	Sirval	Luis de Sirval, periodista madrileny mort per un militar a Oviedo, l'octubre del 1934
Sant Maurici	Carner i Romeu	Jaume Carner i Romeu. Nacionalista d'esquerra. Ministre de Finances durant la República
Sant Miquel	Ferrer i Guàrdia	Francesc Ferrer i Guàrdia. Pedagog, fundador de l'Escola Moderna. Afusellat després dels fets de la Setmana Tràgica
Sant Pau	Monturiol	Narcís Monturiol. Inventor i polític republicà
Sant Salvador	16 de febrer	16 de febrer del 1936. Data de les eleccions a Corts guanyades pel Front Popular
Sant Tomàs	Esteve i Seguí	Josep Esteve i Seguí. Farmacèutic, escriptor i folklorista manresà
Santa Agnès	Fontbernà	Antoni Fontbernà. Polític català mort durant la revolta del 19 de juliol del 1936
Santa Caterina	València	
Santa Llúcia	Seguí i Rubinat	Salvador Seguí i Rubinat. Dirigent anarcosindicalista conegut per "El noi del Sucre". Assassinat el 1923
Santa Maria	Almirall	Valentí Almirall. Polític federalista i escriptor
Torrent de Sant Ignasi	Dramaturg Iglésias	Ignasi Iglésias. Autor teatral
Tres Roures	Secases	Pere Secases. Regidor republicà socialista de l'Ajuntament manresà a començament de segle XX
Urgell	Joaquim Maurín	President del Bloc Obrer i Camperol i secretari general del POUM. Durant la guerra es cregué que havia estat mort pels franquistes, ja que es trobava a Galícia en el moment de l'aixecament militar
Vell de Santa Clara	Germans Badia	Miquel i Josep Badia i Capell, militants d'Estat Català, assassinats per pistolers de la FAI l'abril del 1936